

Гереза О. В.

здобувач, Львівська комерційна академія, м. Львів

ОЦІННО-АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто зміст категорійного поняття “потенціал” у контексті фінансово-економічної стійкості торговельного підприємства. Проаналізовано відповідність сформованих засад і використовуваних критеріїв у методах оцінювання та аналізування фінансово-економічної стійкості сучасного торговельного підприємства умовам його діяльності. Сформульовано пропозиції для підвищення об’єктивності результатів встановлення рівня фінансово-економічної стійкості підприємства з урахуванням елементів теорії потенціалу. Вказано на те, що проблемним і водночас необхідним аспектом управління вітчизняними торговельними підприємствами, передусім великими торговельними комплексами мережевого типу, є поступовий перехід від короткострокового планування до стратегічного.

Ключові слова: торговельне підприємство, потенціал, економічні ресурси, фінансово-економічна стійкість, управлінський інструментарій, оцінка, аналіз, методи.

Geraga O. V.

Postgraduate, Lviv Academy of Commerce, Lviv

EVALUATIVE AND ANALYTICAL TOOLS OF POTENTIAL MANAGEMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC STABILITY OF A TRADING COMPANY

Abstract. The content of the categorical term "potential" in the context of the financial and economic stability of a trading company is considered. The compliance of existing principles and criteria used in the methods of evaluation and analysis of financial and economic stability of a modern trading company regarding the conditions of its activity is analyzed. The proposals to improve the objectivity of the results of the establishment of the financial and economic stability of the company, taking into account the elements of potential theory, are formulated. It is specified that the problematic and, at the same time, essential aspect of domestic trading companies management, especially of large shopping centers of network type, is a gradual transition from short-term to strategic planning.

Keywords: trading company, potential, economic resources, financial and economic stability, management tools, evaluation, analysis, methods.

Постановка проблеми. Крім внутрішньогосподарської важливості, потенціал фінансово-економічної стійкості окремих економічних суб’єктів розглядається як одна з базових основ забезпечення концепції сталого розвитку національної економіки. З цієї точки зору вироблення адаптивних до економічних умов базових засад управління потенціалом фінансово-економічної стійкості підприємств різних сфер економічної діяльності, забезпечення такої концепції розробленим адекватним оцінно-аналітичним інструментарієм вважається одним із фундаментальних спрямувань економічних досліджень: “На сьогоднішній день однією з основних і базових проблем сучасної науки є розроблення та впровадження у практику методів дослідження й діагностики стійкості функціонування економічних систем” [1, с. 11].

Динамічні зміни в умовах діяльності сучасних підприємств у рамках постіндустріальної економіки, посилені для вітчизняних суб’єктів господарювання ще й додатковими факторами невизначеності трансформаційної економіки, виразно підкреслюють “потребу в розробленні нових і вдосконаленні наявних методичних підходів до економічної стійкості підприємства, результати застосування яких дозволять приймати якісно нові рішення щодо зниження ризикованості фінансово-господарської діяльності, підвищення її ефективності та забезпечення розвитку” [2, с. 7].

Виходячи із загальноекономічних умов функціонування й розвитку вітчизняних торговельних підприємств, проблематика формування суттєво нового концептуального підходу до управління потенціалом їх фінансово-економічної стійкості передбачає вирішення певних питань теоретико-ме-

тодологічного, методичного й організаційного характеру, про що стверджують О. О. Бакунов [3] і П. О. Куцик [18]. Важливість подолання існуючих проблемних питань як щодо самої концепції управління потенціалом фінансово-економічної стійкості, так і використовуваних інструментальних засобів пов'язується з тим, що "оцінка потенціалу дає можливість визначити найкращі варіанти його використання і вказує на переваги та недоліки механізму його реалізації, дозволяє удосконалити існуючу систему управління" [4, с. 193].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє зробити висновок, що, незважаючи на значну кількість "класичних теорій" і новітніх розробок у сфері економіки та управління, проблематика потенціалу фінансово-економічної стійкості має явно виражений характер. Не сформульовано навіть на теоретичному рівні адекватні інформаційно-інтелектуальній економіці "теорію потенціалу" і задовільну для практичних потреб парадигму управління потенціалом фінансово-економічної стійкості, не розроблено базових засад необхідного для забезпечення управлінських потреб оцінно-аналітичного інструментарію. У дослідженнях немає узгодженості насамперед у підходах до сутності й характеристики цієї економічної категорії, а тому й закономірно, що загальноприйнятих способів оцінки і механізмів її забезпечення не існує. Стосовно опрацювань цієї проблематики у сфері торговельної діяльності, Г. С. Мамаєва робить аналогічний висновок, вказуючи, що "між вченими немає одностайної думки щодо методів дослідження стійкого розвитку торговельних підприємств та вибору системи показників його оцінки, хоча ефективне управління сучасним торговельним підприємством повинно бути адекватним поточним і майбутнім змінам зовнішнього середовища" [5, с. 28, 29]. О. С. Кравченко і О. В. Григораш, досліджуючи організаційно-методичний базис оцінки економічного потенціалу торговельних підприємств, стверджують, що "до теперішнього часу не існує єдиної думки щодо визначення системи показників оцінки економічного потенціалу, а використовувані методи оцінки не дозволяють враховувати причинно-наслідкові зв'язки між факторами, що впливають на формування економічного потенціалу" [6, с. 122].

О. О. Бакунов і О. В. Сергєєва, відзначаючи відсутність на теперішній час "загальноприйнятого підходу до управління економічною стійкістю підприємства", вказують, що "проблеми процесів управління економічною стійкістю в торгівлі у наукових дослідженнях практично не розглядаються" [3]. Стосовно якості пропонувананих в економічних дослідженнях розробок змісту концептуальних засад, сформованих безвідносно до галузевої специфіки й особливостей діяльності, Л. В. Максимова робить висновок, що "поширені методи управління стійкістю часто суперечливі, існує низка нерозв'язаних проблем теоретичного та методологічного характеру, пов'язаних з відсутністю єдиної концепції, що комплексно пов'яже різні атрибути діяльності підприємства, види й чинники стійкості" [7,

с. 1]. Більше того, С. Гайдар за результатами аналізу базису оцінювання стійкості торговельного підприємства відзначає, що "в економічній літературі відсутня єдина думка щодо того, яке конкретне рівняння описує той чи інший тип фінансової стійкості" [8].

У монографії [9] науковці М. С. Заюкова, О. В. Мороз, О. О. Мороз відзначають, що поширюванні у вітчизняній теорії та практиці апробовані системні моделі визначення рівня фінансової стійкості суб'єкта господарювання "розраховані на економічні умови західних країн і не враховують особливостей країн перехідного періоду трансформації соціально-економічних відносин" [9, с. 3]. Аргументуючи глибину проблематики у предметній сфері знань, Н. С. Краснокутська вказує, що "величина потенціалу не є детермінованою ні в часі, ні в просторі, що впливає на відсутність єдиної методології та неоднозначність наукових позицій щодо визначення критеріїв оцінки потенціалу" [10, с. 67]. Загалом результати аналізу останніх досліджень і публікацій дають підстави для узагальненого висновку про те, що для підприємств національної економіки, у тому числі й торговельної сфери, необхідна власна концепція управління потенціалом фінансово-економічної стійкості, забезпечена адекватним для неї оцінно-аналітичним інструментарієм.

Виклад основного матеріалу. Реалізація моделі соціально-економічного розвитку країни, забезпечення конкурентоспроможності й інвестиційної привабливості національної економіки та окремих суб'єктів господарювання пов'язується з підвищенням ефективності управління процесами формування, відтворення й реалізації потенціалу. Інтегральний (синтетичний) показник фінансово-економічного потенціалу є базовим критерієм (індикатором) оцінно-аналітичних систем (моделей) встановлення можливостей довгострокового стабільного функціонування сучасних суб'єктів ринкової економіки. Сучасні концепції управління носять стратегічний характер, в основу якого покладається потенціал довгострокового функціонування, а, отже, "управління економічною стійкістю являє собою процес розробки та реалізації управлінських рішень стратегічного й оперативного характеру, які забезпечують стабільне функціонування та розвиток торговельного підприємства" [3].

Поняття "потенціал", яким зазвичай розкривають продуктивну силу фінансово-економічних та інформаційно-інтелектуальних ресурсів, ефективність системи управління тощо, набуває різноманітності в споріднених за змістовністю категорійних поняттях. Економічна енциклопедія розкриває категорію "потенціал" через "наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальну структуру та вміня раціонально використовувати їх для досягнення поставленої мети" [11, с. 13]. При цьому змістове наповнення поняття "ресурси" енциклопедією характеризується достатньо об'ємно – "основні елементи виробничого потенціалу, які системою будь-якого рівня охоплюються в параметрі природних, технічних, технологічних, кадрових, просторових

часових, структурно-організаційних, інформаційних, фінансових і нематеріальних складових” [11, с. 206].

В сфері економічних досліджень поняття “потенціал” у різних авторів носить достатньо варіабельний зміст, незважаючи на його загальноприйняте розкриття через характеристику адекватних сучасному технологічному розвитку фінансово-матеріальних, трудових та інформаційно-інтелектуальних ресурсів, ефект їхньої синергетичної взаємодії (продуктивна сила капіталу підприємства). Загалом цілком об’єктивним можна вважати висновок тих науковців, які відзначають, що “потенціал” представляється дещо абстрактною категорією, його границі розпливчасті, фактори цілком не визначені, вплив на поточні процеси опосередкований [12, с. 247]. Така відмінність змісту потенціалу в контексті різних досліджень є достатньо очевидною, що закономірно спричинило вплив й на неоднозначність такого поняття, як “потенціал фінансово-економічної стійкості”.

Перехід від постіндустріальної до інформаційно-інтелектуальної стадії суспільно-економічного розвитку різко змінив уявлення про вагомість тих чи інших компонентів потенціалу в системі комплексної оцінки фінансово-економічної стійкості. Наведене стає визначальним в аргументаціях про необхідність переосмислення безпосередньо самої базової основи існуючих методів встановлення (вимір, оцінка, аналіз) фінансово-економічної стійкості. Акцентуючи у цій статті “потенціал фінансово-економічної стійкості” як окремих і конкретизований об’єкт дослідження, відзначимо, що концептуально-методологічні засади виміру такої категорії і надалі залишаються в параметрі статичного розгляду наявних фінансово-економічних ресурсів. У традиційно використовуваних методиках включають фінансово-матеріальні ресурси, що, як прийнято вважати, забезпечують стійкий характер підприємства у загальноекономічному середовищі. Тому переважно відзначається, що існуючим оцінно-аналітичним системам властиві такі недоліки, як надмірна емпіричність, обмеженість кількісного аналізу, оперування якісними, недостатньо конкретизованими параметрами, високий ступінь суб’єктивності при оціночних процедурах потенціалу економічних систем [13].

Стійкість сучасного суб’єкта господарювання переважно розкривається визначеною методикою оцінки фінансової стійкості. У деяких випадках використовується поняття “фінансово-економічна стійкість”, яке загалом не дуже сильно відрізняється від першого критерію. Фінансово-економічну стійкість характеризують групою традиційних фінансових показників з деталізацією деяких недостатньо формалізованих економічних показників та експертних індикаторів. Проте як головний компонент загальної характеристики фінансово-економічної стійкості тут завжди використовується інтегральний показник фінансової стійкості. Незважаючи на дещо вищу об’ємність і місткість такої характеристики, методика її обчислення спирається майже виключно на внутрішні економічні ресурси підприємства. Однак зовнішнє середовище чинить суттєвий вплив

на стійкість сучасного підприємства. Виходячи з умов сучасної ринкової економіки, “основною метою підприємства є забезпечення збалансованості між цілями підприємства, умовами зовнішнього середовища та внутрішнім середовищем (або потенціалом)” [7]. Важливість об’єктивного встановлення саме потенціалу фінансово-економічної стійкості впливає з домінуючих на теперішній час концепцій стратегічного управління.

Незважаючи на достатній рівень обґрунтувань стосовно найбільш об’єктивного використання в оцінних моделях критерію “потенціал фінансово-економічної стійкості”, надмірне залучення у такі процеси сателітних індикаторів ринкової капіталізації у багатьох випадках викривлює реальний стан стійких позицій окремих суб’єктів ринкової економіки. В аналітичних оглядах наводяться факти потрапляння у кризовий стан відомих глобальних компаній, які на ринках капіталів та інвестицій позиціювалися стійкими в довгостроковій перспективі. Очевидним є те, що з позиції сучасної ринкової економіки під потенціалом фінансово-економічної стійкості слід розглядати насамперед збалансовану структуру капіталу й економічних ресурсів, здатних забезпечити можливості стабільного функціонування підприємства в мінливих умовах зовнішнього середовища та передумови зростання вартості капіталу в оглядовій перспективі. Висунуті критерії спроможні, на наш погляд, забезпечити критерії ліквідності, плато- і кредитоспроможності, сформулювати базову основу розширеного відтворення за рахунок власних коштів і залучених джерел.

У тематичних публікаціях виділяють різні критеріальні ознаки економічної стійкості, які умовно можна поділити на певні групи [14]. Прибічники однієї з груп дотримуються погляду, що основним критерієм забезпечення економічної стійкості потрібно вважати рівень отримання прибутку. Інша група науковців як ключові критерії економічної стійкості розглядає стан фінансів і систему фінансових коефіцієнтів, обґрунтовуючи їх базовою основою для оцінювання. Дедалі частіше у предметній сфері знань критерієм економічної стійкості пропонується різноверсійний інтегральний показник ефективності та платоспроможності. При цьому в публікаціях відзначається, що “у дослідженнях науковців не враховані особливості торгівлі, що обумовлює необхідність адаптації наявних критеріїв економічної стійкості до специфіки діяльності торговельних підприємств” [3]. Для розширення базової інформації про фактори впливу на потенціал фінансово-економічної стійкості деякі науковці дотримуються позиції, що в оцінно-аналітичному інструментарії слід враховувати визначені в певний спосіб індикатори “ефективного управління соціально-трудовами відношеннями, системою ієрархічної побудови його організаційної структури, як важливих складових соціально-економічної стійкості торговельно-виробничого підприємства” [15].

Сформульований теоретично і використовуваний на практиці комплекс концепцій, підходів, методів і методик загалом дозволяє встановити статичний (на певну дату) рівень фінансово-економіч-

ЛІТЕРАТУРА

ної стійкості, проте подальших (потенційних) можливостей цієї стійкості вони не розкривають. Існуючі методики не передбачають врахування продуктивної сили торгової марки, індикаторів ефективності товарної політики, торговельно-технологічних процесів та інших факторів, які мають суттєвий вплив на стійке функціонування підприємств торгівлі. Саме тому вважається, що “застосування в розрахунках виключно інформації про джерела капіталу фінансового характеру для покриття запасів і витрат викривлює реальний стан речей на торговельних підприємствах і не дозволяє об’єктивно оцінити фінансову стійкість” [16]. У деяких дослідженнях пропонуються традиційні показники, які “пов’язані з фінансовою стійкістю торговельного підприємства, доповнити показниками рентабельності і ділової активності” [17, с. 122].

Проблемним і водночас необхідним аспектом управління вітчизняними торговельними підприємствами, передусім великими торговельними комплексами мережевого типу, є поступовий перехід від короткострокового планування до стратегічного. Це стосується всіх сфер управлінського процесу, в т.ч. і функціонального управління фінансово-економічною стійкістю. З точки зору концепції оцінювання довгострокового характеру потенціалу “поняття фінансово-економічної стійкості є складним і багатофакторним, обумовлене економічним середовищем, в рамках якого здійснюється діяльність підприємства, а також його здатністю реагувати на зміни внутрішніх і зовнішніх факторів” [9, с. 3]. Тому адаптивна концепція оцінно-аналітичного інструментарію повинна об’ємно враховувати не тільки внутрішні фактори впливу на стійкість сучасного суб’єкта ринкової економіки, але й зовнішні фактори.

Висновки і пропозиції подальших досліджень у даному напрямі. Дослідження тематичних джерел, які розкривають концептуально-методологічну основу і методичні засади існуючого аналітичного інструментарію в управлінні потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств, дають підстави стверджувати, що сформульовані оцінно-аналітичні системи вимагають адаптації до умов сучасної економіки. Враховуючи фундаментальні зміни соціально-економічного середовища та суттєво нові умови діяльності сучасних торговельних підприємств, включаючи інтеграційні процеси й, відповідно, зростаючу конкуренцію, умови трансформаційності української економіки, можна обґрунтувати доцільність розробок адекватної для вітчизняної практики “теорії потенціалу фінансово-економічної стійкості” та відповідного їй за функціонально-методичним змістом оцінно-аналітичного інструментарію. При формулюванні адаптивної концепції управління фінансово-економічною стійкістю підприємства, управлінського інструментарію аналізування й оцінювання факторів впливу на його довгострокову стійкість необхідним є врахування базових положень теорії потенціалу економічних систем постіндустріального типу.

1. Чечетова Н. Ф. Фінансова стійкість регіональної економічної системи: методологія і практика : автореф. дис. ... доктора екон. наук: спец. 08.00.05 – розвиток продуктивних сил / Н. Ф. Чечетова; Донецький державний університет управління, 2011. – 34 с.

2. Тридід О. М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства : монографія / О. М. Тридід, К. В. Орехова. – К. : УБС НБУ, 2010. – 143 с.

3. Бакунов О. О. Концептуальні основи управління економічною стійкістю торговельного підприємства : монографія / О. О. Бакунов, О. В. Сергєєва; Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського, 2010. – 321 с.

4. Андрощук Д. В. Оцінка потенціалу підприємства як інструмент удосконалення механізмів його реалізації / Д. В. Андрощук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2008. – № 4. – Т. 3. – С. 186-193.

5. Мамасва Г. С. Формування системи показників оцінки стійкого розвитку торговельного підприємства / Г. С. Мамасва // Торгівля, комерція, підприємництво : збірник наукових праць Львівської комерційної академії. – 2012. – Вип. 14. – С. 28-33.

6. Кравченко О. С. Організаційно-методична модель оцінки економічного потенціалу торговельних підприємств / О. С. Кравченко, О. В. Григорах // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 5. – Т. 2. – С. 121-129.

7. Максимова Л. В. Аналітичне забезпечення оцінки стійкості машинобудівного підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / Л. В. Максимова; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2009. – 19 с.

8. Гайдар С. Агрегативний підхід до оцінки фінансової стійкості торговельних підприємств / С. Гайдар // Економічний аналіз : збірник наукових праць Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – Вип. 3 (19). – С. 147-150.

9. Теорія фінансової стійкості підприємства : монографія / [М. С. Заюкова, О. В. Мороз, О. О. Мороз та ін. ; за ред. М. С. Заюкової]. – Вінниця : УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2004. – 155 с.

10. Краснокутська Н. С. Методологічні основи оцінювання реалізації потенціалу підприємства / Н. С. Краснокутська // Академічний огляд. – 2010. – № 1 (32). – С. 67-72.

11. Економічна енциклопедія : в 3-х томах. – К. : Академія, 2001. – Т. 3. – 952 с.

12. Гончар О. І. Еволюція категорії “потенціал підприємства” та її роль в економічних дослідженнях / О. І. Гончар, Ю. Г. Галкіна // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – № 5. – Т. 3. – С. 245-247.

13. Отенко І. П. Стратегічне управління потенціалом підприємства / І. П. Отенко; Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, 2006. – 27 с.

14. Сергеева О. В. Методика оцінки економічної стійкості торговельного підприємства / О. В. Сергеева // Торговля і ринок України : збірник наукових праць. – 2008. – Вип. 25. – Т. 1. – С. 127-135.

15. Гросул В. А. Управління розвитком торговельно-виробничого підприємства: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія / В. А. Гросул. – Х. : ХДУХТ, 2009. – 371 с.

16. Власова Н. О. Формування оптимальної структури капіталу в підприємствах роздрібною торгівлі / Н. О. Власова, Л. І. Безгінова. – Х. : ХДУХТ, 2006. – 160 с.

17. Гут Л. В. Методичні підходи системи моніторингу фінансового стану торговельного підприємства / Л. В. Гут, Н. К. Галушко // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2009. – Вип. 1 (33). – С. 119-127.

18. Куцук П. О. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю торговельного підприємства / П. О. Куцук, Г. Ф. Гергега // Вісник Львівської комерційної академії. – 2014. – Вип. 45. – С. 96-102. – (Серія економічна).

19. Куцук П. А. Критерии эффективности в управлении предприятием / П. А. Куцук, Г. Ф. Гергега // Проблемы современной науки : сбор. науч. трудов. – Вип. 14. – Ставрополь : Логос, 2014. – С. 135-143.

REFERENCES

1. Chechetova N. F. (2011), *Finansova stijkist' rehional'noi ekonomichnoi systemy: metodolohiia i praktyka* : avtoref. dys. ... doktora ekon. nauk: spets. 08.00.05 – rozvytok produktyvnykh syl, Donets'kyj derzhavnyj universytet upravlinnia, 34 s.

2. Trydid, O. M. and Oriekhova, K. V. (2010), *Otsiniuvannia finansovoi stijkosti pidprijemstva*, UBS NBU, K., 143 s.

3. Bakunov, O. O. and Serhieieva, O. V. (2010), *Kontseptual'ni osnovy upravlinnia ekonomichnoiu stijkistiu torhovel'noho pidprijemstva*, Donets'kyj natsional'nyj universytet ekonomiky i torhivli im. M.Tuhan-Baranovskoho, 321 s.

4. Androschuk, D. V. (2008), *Otsinka potentsialu pidprijemstva iak instrument udoskonalennia mekhanizmiv joho realizatsii*, *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, Ekonomichni nauky, № 4, T. 3, s. 186-193.

5. Mamaieva, H. S. (2012), *Formuvannia systemy pokaznykiv otsinky stijkoho rozvytku torhovel'noho pidprijemstva*, Torhivlia, komertsii, pidprijemnytstvo : zbirnyk naukovykh prats' L'vivs'koi komertsijnoi akademii, vyp. 14, s. 28-33.

6. Kravchenko, O. S. and Hryhorash, O. V. (2011), *Orhanizatsijno-metodychna model' otsinky ekonomich-*

noho potentsialu torhovel'nykh pidprijemstv, *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, № 5, T. 2, s. 121-129.

7. Maksymova, L. V. (2009), *Analitychne zabezpechennia otsinky stijkosti mashynobudivnoho pidprijemstva* : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.00.04 – ekonomika ta upravlinnia pidprijemstvamy, Skhidnoukrains'kyj natsional'nyj universytet imeni Volodymyra Dalia, 19 s.

8. Hajdar S. (2008), *Ahrehatyvnyj pidkhid do otsinky finansovoi stijkosti torhovel'nykh pidprijemstv*, *Ekonomichnyj analiz* : zbirnyk naukovykh prats' Ternopil'skoho natsional'noho ekonomichnoho universytetu, vyp. 3 (19), s. 147-150.

9. *Teoriia finansovoi stijkosti pidprijemstva*, [M. S. Zaiukova, O. V. Moroz, O. O. Moroz ta in. ; za red. M. S. Zaiukovoi] (2004), UNIVERSUM – Vinnytsia, Vinnytsia, 155 s.

10. Krasnokuts'ka, N. S. (2010), *Metodolohichni osnovy otsiniuvannia realizatsii potentsialu pidprijemstva*, *Akademichnyj ohliad*, № 1 (32), s. 67-72.

11. *Ekonomichna entsyklopediia* : v 3-kh tomakh (2001), Akademiia, K., T. 3, 952 s.

12. Honchar, O. I. and Halkina, Yu. H. (2009), *Evoliutsiia katehorii "potentsial pidprijemstva" ta ii rol' v ekonomichnykh doslidzhenniakh*, *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, Ekonomichni nauky, № 5, T. 3, s. 245-247.

13. Otenko, I. P. (2006), *Stratehichne upravlinnia potentsialom pidprijemstva*, Skhidnoukrains'kyj natsional'nyj universytet imeni V. Dalia, 27 s.

14. Serhieieva, O. V. (2008), *Metodyka otsinky ekonomichnoi stijkosti torhovel'noho pidprijemstva*, *Torhivlia i rynek Ukrainy* : zbirnyk naukovykh prats', vyp. 25, T. 1, s. 127-135.

15. Hrosul, V. A. (2009), *Upravlinnia rozvytkom torhovel'no-vyrobnychoho pidprijemstva: teoretyko-metodolohichni zasady ta praktychnyj instrumentarij*, KhDUKhT, Kh., 371 s.

16. Vlasova, N. O. and Bezghinova, L. I. (2006), *Formuvannia optimal'noi struktury kapitalu v pidprijemstvakh rozdribnoi torhivli*, KhDUKhT, Kh., 160 s.

17. Hut, L. V. and Halushko, N. K. (2009), *Metodychni pidkhody systemy monitorynhu finansovoho stanu torhovel'noho pidprijemstva*, *Naukovyj visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu*, vyp. 1 (33), s. 119-127.

18. Kutsyk, P. O. and Hereha, H. F. (2014), *Orhanizatsijno-ekonomichnyj mekhanizm upravlinnia efektyvnistiu torhovel'noho pidprijemstva*, *Visnyk L'vivs'koi komertsijnoi akademii*, vyp. 45, s. 96-102.

19. Kucyk, P. A. and Gerega, G. F. (2014), *Kriterii jeffektivnosti v upravlenii predpriatiem*, *Problemy sovremennoj nauki* : sbor. nauch. trudov, vyp. 14, Logos, Stavropol', s. 135-143.